

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Trondheim, 18.08.2017

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2017/5465

Saksbehandler:
Veronica Sahlén

Kvote for lisensfelling av brunbjørn i 2017 - region 5, 6, 7 og 8

Miljødirektoratet fatter vedtak om lisensfelling av brunbjørn innenfor region 5, 6, 7 og 8 i 2017. Kvoten settes til totalt to bjørner, hvorav én bjørn innenfor region 5 og én bjørn innenfor region 6. Kvoten for region 7 og 8 fastsettes til null bjørner, og det åpnes ikke for felling i disse regionene. Nærmere kvote- og områdeavgrensning følger av dette vedtak.

Et uttak av 2 bjørner vurderes ikke å være til skade for bestandens overlevelse, ettersom kvoten er innrettet slik at felling i hovedsak vil omfatte hanner utenfor reproduksjonsområdene.

Lisensfellingene iverksettes for å forhindre framtidige skader på husdyr.

Bakgrunn

Ved behandlingen av St.meld. nr. 15 (2003-2004), fastsatte Stortinget nasjonale bestandsmål for gaupe, jerv, brunbjørn, ulv og kongeørn, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004). Stortinget vedtok gjennom rovviltforliket i 2011, Representantforslag 163 S (2010-2011), at bestandsmålet på brunbjørn endres fra 15 til 13 årlige ynglinger nasjonalt. På bakgrunn av endring i nasjonalt bestandsmål for brunbjørn, er de regionale bestandsmålene endret i region 6 (Midt-Norge) og region 7 (Nordland).

Gjennom forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 7 er de regionale rovviltneemdene gitt myndighet til å fatte vedtak om kvote for lisensfelling etter forskriftens § 10 når bestandene ligger over de nasjonalt fastsatte bestandsmålene for hver enkelt art i regionene. Direktoratet viser videre til brev til Miljødirektoratet fra Rovdata datert 15. mai 2017 vedrørende bestandsstatus for gaupe, jerv, ulv og brunbjørn. Av rapporten fremgår det at det nasjonale målet om antall ynglinger av brunbjørn ikke er nådd for region 5, 6, 7 og 8.

Miljødirektoratet har myndighet til å fatte vedtak om alle former for felling og jakt dersom situasjonen tilsier det, jf. naturmangfoldloven § 18 og rovviltforskriften § 13. Direktoratet kan fatte

slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse, og at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning.

Lovgrunnlaget

Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) og forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) danner den juridiske rammen for direktoratets vedtak i saken.

Naturmangfoldlovens formålsbestemmelse (§ 1) lyder:

«Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.»

Etter naturmangfoldloven § 5 er det et mål at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Tiltak etter naturmangfoldloven skal imidlertid avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målet i § 5 nås på en annen måte eller i et annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. Naturmangfoldloven § 5 og prinsippet om geografisk differensiert forvaltning er konkretisert gjennom §§ 3 og 4 i rovviltforskriften og gjennom den regionale forvaltningsplanen for rovvilt i enhver region.

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Naturmangfoldloven §§ 8 til 10 og § 12 er omtalt senere i vedtaket. Naturmangfoldloven § 11 gjelder kostnadene ved miljøforringelse. Vedtaket gjelder kvote for lisensfelling og det er ikke aktuelt å stille fordyrende vilkår i vedtaket. Direktoratet anser derfor ikke § 11 som relevant i saken.

Det vises til naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og § 77, jf. rovviltforskriften § 13, jf. §§ 1 og 3, hvor det fremgår:

Naturmangfoldloven § 18 (annet uttak av vilt og lakse- innlandsfisk etter vurdering av myndighetene):

*Kongen kan ved forskrift eller ved enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- innlandsfisk (...)
b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk vann eller annen eiendom, (...)*

Vedtaket etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Myndigheten etter loven kan av eget tiltak iverksette uttak med formål som nevnt i første ledd bokstav a til d og g, jf. annet ledd. Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan om nødvendig skje på annens eiendom, Kongen kan gi nærmere forskrift om slikt uttak. (...)

Rovviltforskriften § 1 (Formål):

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike roviltarter.

Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.

Rovviltforskriften § 3 (Nasjonale bestandsmål og bestandsovervåking):

I Norge skal det årlig være 65 ynglinger av gaupe, 39 ynglinger av jerv og 13 ynglinger av bjørn. (...)

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvalt skal gi data om status og utvikling i rovvaltbestandene, herunder også beskrive det antall årlige ynglinger som er dokumentert i regionene. Metodikk, datagrunnlag og resultater skal være offentlig tilgjengelig.

Rovviltforskriften § 13 (Miljødirektoratets myndighet til å fatte vedtak om felling og jakt):

Miljødirektoratet kan fatte vedtak om skadefelling, kvote for betinget skadefelling, kvote for lisensfelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv eller kvotejakt på gaupe av eget tiltak eller etter søknad. Direktoratet kan fatte slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse. Dessuten er det et vilkår at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, jf. forskriften § 1 og § 6. (...)

Miljødirektoratet viser videre til Representantforslag 163 S (2010-2011), og Stortingets behandling av dette den 17. juni 2011 hvor det ble inngått et nytt enstemmig rovvaltforlik.

Av rovvaltforliket i 2011 fremgår det innledningsvis at norsk rovvaltforvaltning fremdeles skal skje innenfor rammen av bestemmelsene i naturmangfoldloven og Stortingets behandling av denne, Bernkonvensjonen og den todelte målsettingen etter rovvaltforliket av 2004, og den videre oppfølging av dette.

Det nasjonale bestandsmålet på 13 årlige ungekull av brunbjørn er ikke nådd for landet som helhet, og det regionale delmålet for hver region er heller ikke oppnådd. Kvoten og områdeavgrensning for lisensfelling i region 5 - 8 må fastsettes slik at dette ikke hindrer en vekst mot de fastsatte bestandsmål. Det skandinaviske bjørneprosjektet har beregnet at måloppnåelse på brunbjørn (da 15 årlige ynglinger) vil ta flere år og dette vil fortsatt være tilfelle selv om bestandsmålet er redusert til 13 årlige ynglinger.

Rovvaltforliket i 2011 legger videre til grunn at det er et mål at den regionale myndigheten i rovvaltforvaltningen skal styrkes. Dagens praksis med at de regionale rovvaltnemndene har myndighet til å fastsette kvoter for lisensfelling for arter der regionalt bestandsmål er oppnådd videreføres. Samtidig er det understreket at også i de tilfeller der bestandsmålet ikke er nådd, skal rovvaltnemndenes syn tillegges betydelig vekt. Direktoratet har mottatt anbefalinger fra rovvaltnemndene i region 5 - 8 om kvoter og områdeavgrensning for lisensfelling av brunbjørn i 2017.

Generelt om uttak av rovvilt:

Naturmangfoldloven og Bernkonvensjonen setter de overordnede rammebetingelsene for uttak av rovvilt, og Stortinget har i rovviltforliket i 2011 presisert at norsk rovviltforvaltning skal skje innenfor rammen av disse bestemmelsene. Bernkonvensjonens artikkel 9 er sentral hva gjelder adgang til uttak av rovvilt for å beskytte bestemte interesser. Bestemmelsen inneholder to generelle vilkår i tillegg til flere spesielle vilkår. For at det skal kunne gjøres unntak fra artiklene 6 og 7 og gis tillatelse til felling av rovvilt, må begge de generelle vilkårene være oppfylt samt ett av de spesielle vilkårene. Det første generelle vilkåret er at det ikke finnes noen annen tilfredsstillende løsning. Det andre generelle vilkåret er at unntaket ikke vil være skadelig for bestandens overlevelse. Det mest aktuelle vilkåret er at unntaket skal avverge alvorlig skade på blant annet husdyr og tamrein.

Bestemmelsen er gjennomført i naturmangfoldloven § 18, som slår fast at det ved forskrift eller enkeltvedtak kan tillates uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk bl.a. for å avverge skade på husdyr og tamrein. Vedtak om uttak kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Om lisensfelling:

I St.meld. nr. 15 (2003-2004) er det lagt opp til en økt vektlegging av lisensfelling og kvotejakt som framtidige beskatningsformer på rovvilt. Innenfor rammen av norsk lovverk og hensynet til Bernkonvensjonens bestemmelser vil dette innebære at felling av brunbjørn kan foregå som lisensfelling. Bakgrunnen for dette er ønske om å utvikle jakt og fellingsformer som sikrer økt alminneliggjøring av rovviltartene og bred deltagelse av lokale jegere.

Stortinget har, gjennom rovviltforliket i 2011, sagt at det skal gis økt adgang til lisensfelling av hannbjørner slik at forekomsten av hannbjørner i prioriterte beiteområder reduseres. Ved siden av økte kvoter vil en utvidet lisensfellingsperiode være et moment som gir jegerne økt adgang til lisensfelling av brunbjørn.

Etter Stortingets rovviltforlik i 2011 ble lisensfellingsperioden for brunbjørn utvidet på en slik måte at fellingsperiodens start er 21. august. Dette samordner jaktstarten for brunbjørn med Sverige, samt at det vil gi en periode før elgjakta hvor brunbjørn kan jaktes mer spesielt og at det vil gi mulighet for å kombinere lisensfelling av brunbjørn med reinsjakt i områder hvor dette kan være aktuelt. Miljøverndepartementet (nå Klima og miljødepartementet) vedtok med umiddelbar ikrafttredelse regelendringen den 6. juli 2011, noe som medførte at starttidspunkt for lisensfelling av brunbjørn ble endret fra og med høsten 2011.

Kunnskapsgrunnlaget

Vurdering av bestandssituasjonen for brunbjørn:

Offentlige beslutninger som kan berøre naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon samt effekt av påvirkning, jf. naturmangfoldloven § 8. Miljødirektoratet viser til beskrivelsen av det Nasjonale overvåkningsprogrammet for rovvilt i kommentarene til rovviltforskriften § 3, rapport fra Rovdata 15. mai 2017 vedrørende bestandsstatus for gaupe, jerv, ulv og brunbjørn, rapport fra Rovdata april 2017 vedrørende DNA-analyse av prøver innsamlet i Norge i 2016, og nærmere beskrivelser i dette vedtaket.

Føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, kommer til bruk i situasjoner hvor en ikke har tilstrekkelig kunnskap tilgjengelig. Etter direktoratets syn er ikke dette tilfelle i denne saken. Bestanden av brunbjørn i Norge blir primært overvåket ved å analysere DNA fra innsamlede ekskrement og hår. DNA-analyser av innsamlede prøver gjør det mulig å fastslå hvor mange brunbjørn som minimum har vært innom Norge i løpet av ett år, hvor de har oppholdt seg og fordelingen mellom hanndyr og hunddyr.

Bestandsmålet er gitt i antall årlige ynglinger. Det Nasjonale overvåkingsprogrammet har derfor tatt i bruk en metode utviklet av Det skandinaviske bjørneprosjektet (Bischof og Swenson 2010), til å beregne hvor mange kull som sannsynligvis er født i Norge hvert år. Metoden tar utgangspunkt i det innsamlede DNA-materialet og bygger blant annet på kunnskap om fordeling mellom kjønn og alder i den svenske bjørnebestanden. Den baserer seg også på kunnskap om hvor ofte binnene føder og hvor gamle de er første gang de føder, samt størrelsen på leveområdene og dødeligheten i bestanden. I henhold til rapporten fra Rovdata, er det beregnet at det i 2016 ble født mellom 2 og 10 kull i Norge, og at det mest sannsynlig ble født 6 kull.

Resultatene fra DNA-analysene identifiserte 125 ulike brunbjørner i Norge i 2016, 51 hunnbjørn og 74 hannbjørn. Dette er en nedgang sammenliknet med tidligere år, se tabell 1. Hunnbjørnene ble, i samsvar med tidligere års DNA-undersøkelser, kun påvist i begrensa og spesifikke geografiske områder i Finnmark, Troms, Nord-Trøndelag og Hedmark fylker. Antallet på 125 ulike individer er minimumstall, da en ikke kan gå ut fra at en lykkes i å samle materiale etter samtlige individer i alle områder. Samtidig er det slik at bjørnebestanden i grenseområdene i hovedsak er felles med Sverige. Analyser har vist at opptil halvparten av alle binner som blir påvist i Norge, har sitt hovedsakelige leveområde i Sverige.

Tabell 1. Oversikt over antall brunbjørner registrert i Norge samt antall beregnede ungekull 2011 - 2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hannbjørn	100	76	93	82	75	74
Hunnbjørn	51	51	55	54	53	51
Totalt antall individer	151	137	148	136	128	125
Antall ungekull	6	6	7	6	6	6

Blant de 125 individene som ble påvist i Norge i 2016 har 27 av disse med sikkerhet blitt påvist med DNA-analyser i Sverige (23), Finland (1), og Russland (2), samt ett individ som har blitt påvist i både Finland og Russland, i perioden 2005 - 2016.

En oversikt over DNA-prøvene fra bjørnene registrert i 2016, viser at de fleste bjørnene er registrert innenfor de prioriterte bjørneområdene i region 5, 6, 7 og 8. Det gjelder 99 av totalt 125 bjørner, som har prøver registrert kun innenfor bjørneområdene, eller både innenfor og utenfor. Av de bjørner som kun har prøver registrert utenfor de prioriterte bjørneområdene, ble 5 felt under 2016.

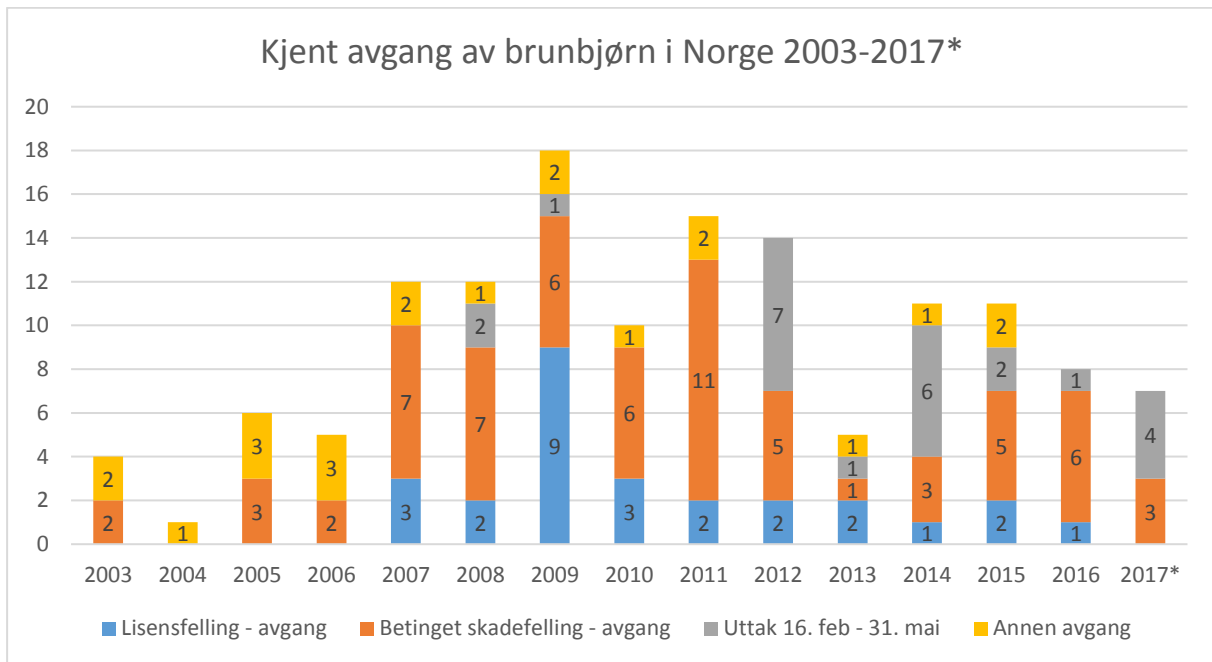
Rovviltforliket fra 2011 sier at det skal tilstrebes en brunbjørnebestand der antall hanner er 1,5 ganger antallet binner. Det ble felt 8 brunbjørner i Norge i løpet av 2016, samtlige hannbjørner, hvorav 4 var bjørner som ikke tidligere hadde blitt påvist i Norge ved DNA-analyse. Dette betyr at av

de 74 hannene som ble registrert i fjor lever maksimalt 70. Dermed er forholdstallet mellom hannbjørner og hunnbjørner under målet på 1,5 som ble fastsatt av Stortinget.

Bestandssituasjonen for brunbjørn i Norge er sterkt påvirket av bestandssituasjonen på svensk side. I rapport «Bjørnstammens storlek i Sverige 2013» fra Det skandinaviske bjørneprosjektet er bestanden av bjørn i Sverige vurdert til å bestå av omlag 2800 individer. Dette er en reduksjon i bestanden fra første bestandsestimat i 2008 hvor bjørnebestanden var estimert til om lag 3200 individer. Nedgangen er størst i Norrbotten og Jämtlands län, mens den i resterende län har en relativt stabil bestand. Resultatene fra de seneste DNA-undersøkelsene i Jämtland/Västernorrland 2015 viser at nedgangen har fortsatt i Jämtland også etter 2013 ("Bjørnstammens storlek i Jämtlands och Västernorrlands län 2015", Bjørnprosjektet rapport 2017-2). Den seneste DNA-undersøkelsen fra Norrbotten i 2016 viser en nedadgående trend også i Norrbottens län ("Bjørnstammens storlek i Norrbottens län 2016", Bjørnprosjektet rapport 2017-3). Det vil gjennomføres en DNA-undersøkelse i Dalarna høsten 2017.

På svensk side er det åpnet for skade- og lisensfelling ("skydds- og licensjakt"). Fram til og med 2012 økte lisensfellingskvotene. I tillegg har skadefelling på våren, primært i reinbeiteområdene i grensene til Norge, fått en økt betydning siden 2008. Total kjent avgang av brunbjørn i Sverige i 2011 til og med 2016 har vært i gjennomsnitt ca. 330 bjørner per år. Bestandsnedgangen i Sverige som følge av stort uttak de siste årene vil kunne få stor betydning for tiden det tar før man oppnår det vedtatte bestandsmålet i Norge. Så langt i 2017 har det blitt felt 71 brunbjørner på skadefelling i Sverige, med kjent avgang om ytterligere 5 brunbjørner (totalt 76), og länsstyrelsene har åpnet for felling av til sammen 216 brunbjørner under årets lisensfelling i Sverige. Det vil ikke bli åpnet for lisensfelling i Norrbottens län, med hensyn til nåværende bestandsstatus i länet og uttaket på skadefelling så langt i 2017 (42 bjørner, inklusive familiegrupper av bjørn).

Det foreligger betydelig kunnskap om den samlede belastningen bjørnebestanden blir utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10. Bjørnebestanden er ikke avgrenset av tilgjengelig areal. Det er ikke registrert sykdom på brunbjørn i Norge. Det er kjent at ungedødelighet hos brunbjørn er høy, blant annet på grunn av infanticid (ungedrap), og felling av store bjørnehanner medfører økt forekomst av infanticid året etter. Utover enkelte påkjørsler skjer avgangen av voksen brunbjørn i hovedsak gjennom lisens- og skadefelling, slik at miljøforvaltningen i stor grad har oversikt over den samlede belastningen (se figur 1).

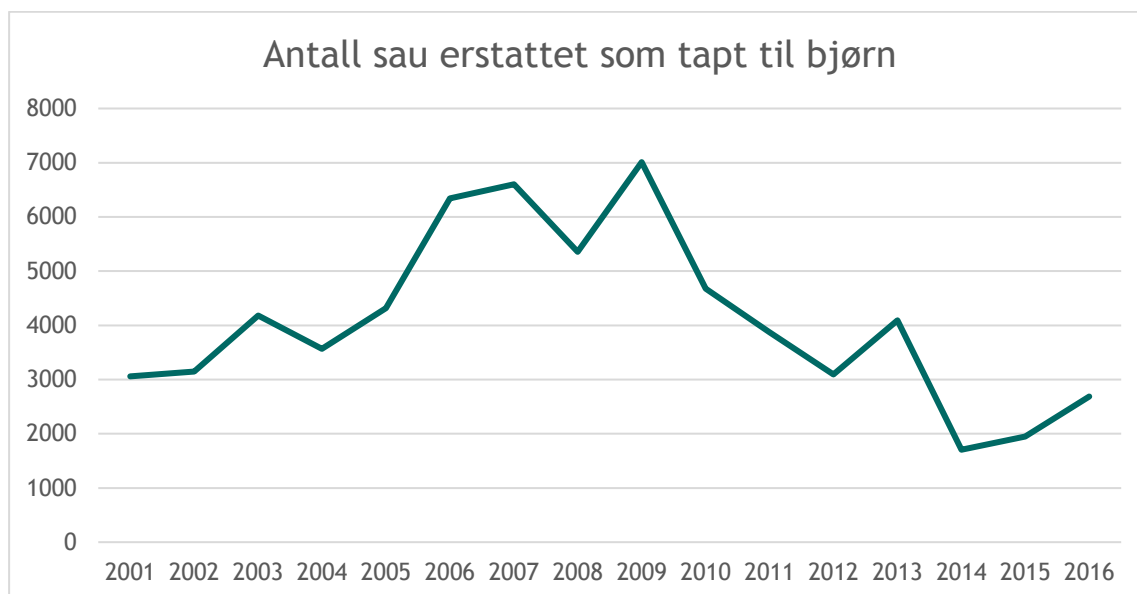
Figur 1. Kjent avgang av brunbjørn 2006-2017. Avgang vises med dødsårsak og ikke med hvilken kvote som ble belastet (skadefelling i en region belaster lisensfellingkvoten for regionen dersom skadefellingen skjer etter dato for vedtak om lisensfellingkvote for regionen). *Tallene for 2017 er ikke endelige.*

Vurdering av skadepotensialet på husdyr og tamrein:

For landet som helhet har det vært en markert nedgang i antall sau som er verifisert tatt av rovvilt, og sau erstattet som drept av rovvilt de siste årene. Fjorårets tapstall er de laveste på ti år. Antallet sau på utmarksbeite har holdt seg relativt stabilt i samme periode, men innenfor yngleområdene for brunbjørn er flere brukere omstilt til annen drift eller husdyrbeite innenfor rovviltavvisende gjerder.

Fra 2011 til 2016 har antall sau det er søkt erstatning for gått ned fra 57 000 til 37 000. Etter beitesesongen 2016 utbetalte fylkesmennene erstatning for omtrent 17 600 sau som drept av fredet rovvilt. Dette er en nedgang på over 13 000 dyr fra beitesesongen 2013 hvor 31 000 sau og lam ble erstattet, og på 22 000 dyr fra beitesesongen 2007 hvor nærmere 40 000 sau ble erstattet.

Brunbjørn er totalt sett en vesentlig skadevolder på sau. Skadene kan variere mye, både mellom år og områder, og tapene er redusert betraktelig de siste årene. I 2016 ble det erstattet 2689 sau og lam som tatt av bjørn, hvilket er en liten oppgang fra 2015 hvor det ble erstattet 1948 sau og lam som tapt til bjørn. Til sammenligning ble det i 2009 erstattet 7000 sau og lam som tatt av bjørn, noe som viser at skadene forårsaket av bjørn har gått vesentlig ned de seinere år (figur 2).

Figur 2. Sau og lam erstattet som drept av brunbjørn i perioden 2001-2016.

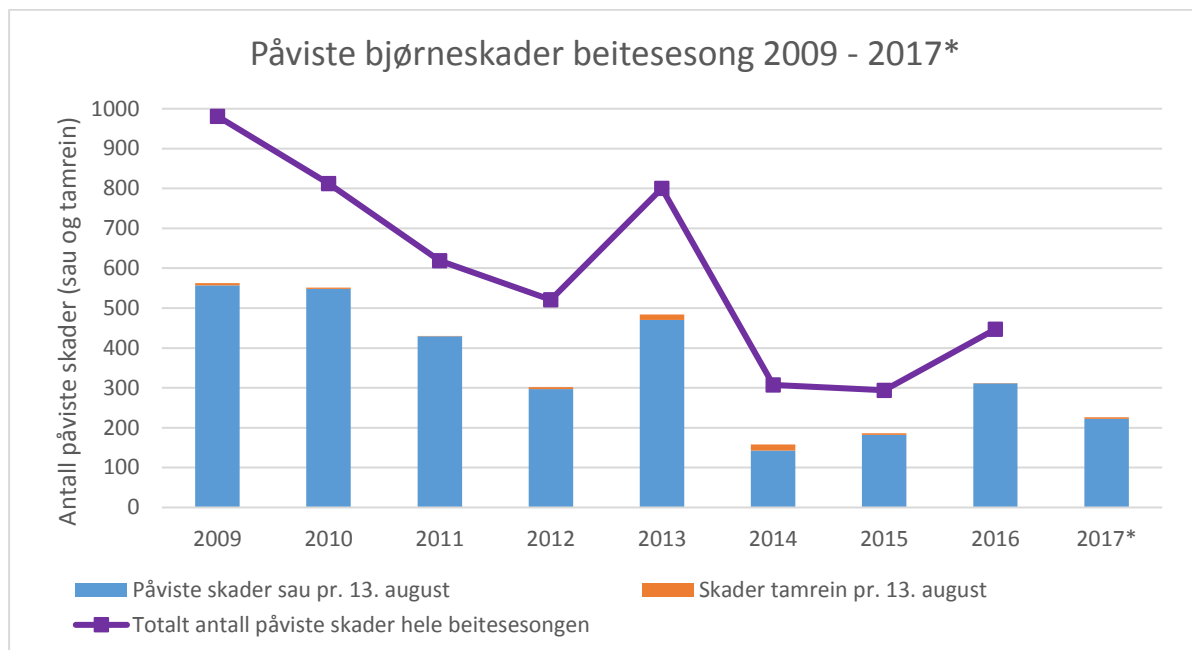
Det har også vært en nedgang i antall verifiserte rovviltskader forårsaket av brunbjørn. I 2016 ble det dokumentert eller antatt drept 445 sau og lam av brunbjørn i hele Norge, som var en økning jf. de foregående to årene. Tilsvarende tall for 2013 var 786 verifiserte skader, og 516 i 2012. For rovviltregionene med bestandsmål for brunbjørn er det også en generell nedgang i dokumenterte og antatte skader forårsaket av brunbjørn de siste årene, men det var en økning i verifiserte skader i 2016 sammenlignet med de foregående to årene (se tabell 2). Så langt i 2017 er antall verifiserte skader lavere enn tilsvarende periode i fjor.

Tabell 2. Antall sau og lam dokumentert eller antatt drept av brunbjørn 2011-2017 i de aktuelle fylker med mål om yngling av brunbjørn.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Hedmark	224	153	108	87	22	99 (69)	94
Møre og Romsdal	1	9	0	0	0	0	0
Sør-Trøndelag	23	15	145	0	0	67 (50)	9
Nord-Trøndelag	146	178	290	116	133	194 (119)	103
Nordland	86	80	101	59	7	12 (10)	0
Troms	0	17	26	0	13	22 (19)	8
Finnmark	55	9	0	0	86	0	0
Totalt	535	461	670	262	261	394 (267)	214

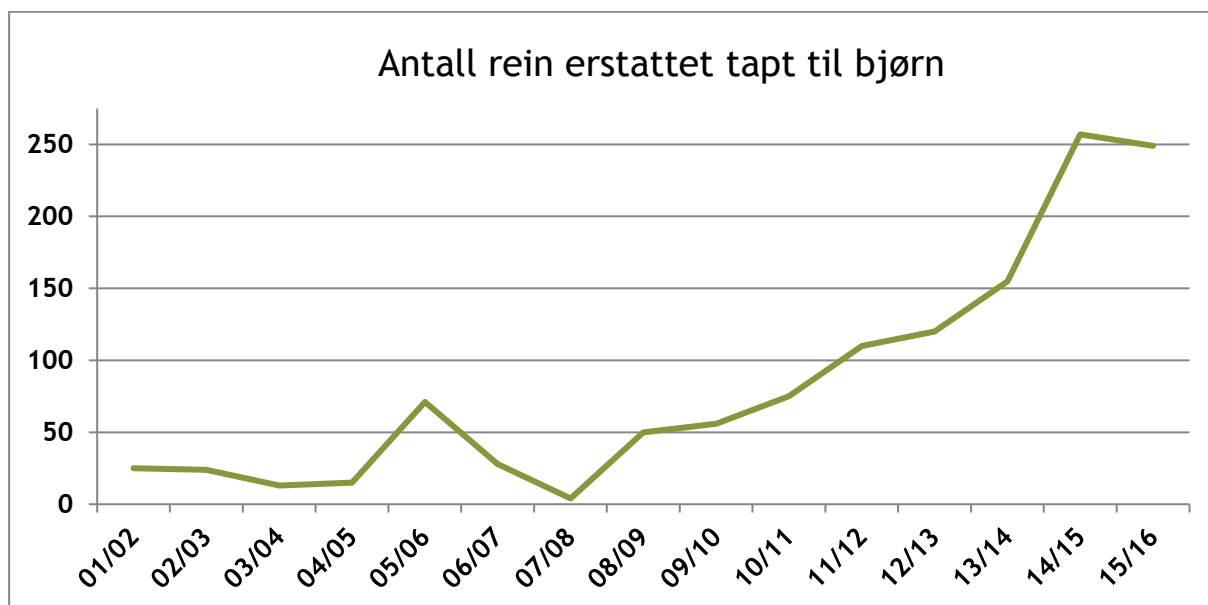
*For kolonnen 2017 vises antall sau og lam dokumentert og antatt drept av bjørn så langt i år (fra 1. november 2016 - 13. august 2017), tallene i parentes i kolonnen 2016 tilsvarer samme periode.

Hittil i årets beitesesong er det registrert 222 sau eller lam, og 4 tamrein dokumentert eller antatt tatt av brunbjørn i hele landet (hentet fra Rovbase i perioden fra 1. november 2016 til 13. august 2017, se figur 3). Sammenlignet med tilsvarende periode i fjor (311 sau eller lam og 1 tamrein) er årets skadeomfang som dokumentert kan tilskrives brunbjørn lavere.

Figur 3. Påviste (dokumentert eller antatt sikker) skader på sau og tamrein forårsaket av brunbjørn i beitesesongen 2009 - 2016, samt antall påviste skader i perioden 1. november til 13. august i erstatningsåret/beitesesongen 2009 - 2017.

Brunbjørnens predasjon på tamrein er undersøkt i en studie i Nord-Sverige. Det antas at predasjonen på tamrein er størst under kalvingsperioden. Grad av overlapp mellom kalvingsområder og tette bjørnebestander vil derfor ha stor innvirkning på skadepotensialet. De fleste reinbeitedistrikter i Norge har kalvingsområder som i liten grad har besøk av brunbjørn, og det påvises kun noen få rein drept eller skadet av brunbjørn hvert år. Likevel har forskningsprosjektet vist at brunbjørnpredasjon på reinkalv i kalvingsperioden kan være veldig vanskelig å påvise. Dette har i økt grad blitt tatt hensyn til i skjønnsvurderingen i erstatningsutmålingen, og antall rein erstattet til brunbjørn har økt de siste årene (Figur 4).

Figur 4. Tamrein erstattet som drept av brunbjørn reindriftsåret 2001/2002 - 2015/2016.

Det følger videre av naturmangfoldloven § 14 første ledd at tiltak etter loven skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser. Annet ledd slår fast at ved vedtak i medhold av loven som berører samiske interesser direkte, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur. Vedtaket er fattet på bakgrunn av skadebildet og det ivaretar slik sett både andre samfunnsinteresser etter første ledd og naturgrunnlaget for samisk kultur etter annet ledd.

Om arealdifferensiering i rovviltregionene:

Av rovviltforliket i 2011 fremgår det at soneinndelingen må forvaltes tydelig. Det vil si at det skal være tydelige forvaltningsmessige forskjeller i henholdsvis prioriterte rovviltområder og prioriterte beiteområder. For å øke forutsigbarheten i beitenæringen skal det, utenfor prioriterte yngleområder for brunbjørn, gis økt adgang til lisensfelling av hannbjørner slik at forekomsten av hannbjørner i prioriterte beiteområder reduseres.

I sine forvaltningsplaner legger rovviltnemndene opp til en begrenset utbredelse av ynglende brunbjørn innenfor regionene for å redusere tap og konfliktnivå. I tråd med rovviltforliket av 2011 skal saueproduksjon og andre produksjoner basert på utmarksbeite tilpasses gjennom forebyggende tiltak og omstilling i prioriterte rovviltområder, med utgangspunkt i forekomsten av rovvilt i beiteområdet. Det vil si at rovviltet gis tydelig prioritet fremfor produksjoner basert på utmarksbeite, og at det skal praktiseres en høy terskel for tillatelse til uttak av rovvilt i slike områder.

Miljødirektoratet legger til grunn at de regionale rovviltnemndene for forvaltningsregion 5, 6 og 8 med sin geografiske differensiering har ivare tatt de hensyn som er nedfelt naturmangfoldloven § 12. Direktoratet viser til sin uttalelse til forvaltningsplanen for region 7 angående den geografiske differensieringen som nemnda har lagt til grunn. Direktoratet påpeker at regionen har mål om en årlig yngling av brunbjørn, og at områdene som er definert som yngleområde for brunbjørn kan gjøre det vanskeligere å oppnå målsettingen med bakgrunn i kunnskap om forekomst av hunnbjørn i

tilgrensende områder i Sverige. Avgrensningen synes i stor grad å være styrt av beitebruken og uten hensyn til de biologiske forutsetninger for faktisk å oppnå målsettingen.

Rovviltnemndenes anbefalinger

Rovviltnemnden i region 5 - Hedmark (møte 10. mai 2017):

"Rovviltnemnda viser til de nasjonale målsettingene om tre årlige ynglinger av brunbjørn i Hedmark. Nemnda anser at bestanden av brunbjørn ligger under det regionale bestandsmålet og også under grensen på 10 ynglinger nasjonalt, og at nemnda ikke har myndighet til å fatte vedtak om kvote for betinget skadefelling eller lisensfelling av brunbjørn i 2017, jf. rovviltforskriften § 8, jf. også §§ 4 og 7.

For å forebygge betydelige skader på husdyr og tamrein forårsaket av brunbjørn anser rovviltnemnda at det er behov for en kvote for betinget skadefelling i Hedmark. Nemnda har fått forelagt den siste tilgjengelige vitenskapelige kunnskapen om brunbjørnens bestandsstatus og -utvikling i Hedmark. Nemnda viser til rovviltforlikets føringer om brunbjørnbestandens størrelse, og videre til sekretariatets faglige vurderinger om at den foreslåtte skadefellingskvoten på seks bjørner ikke vil påføre bestanden irreversibel skade eller en for stor samlet belastning. Det vises her også til at bestanden i Hedmark er en del av den svenske delbestanden. Forvaltningsplanen for rovvilt i Hedmark vil ligge til grunn for iverksettelse av eventuelle fellingstillatelser, jf. også rovviltforskriften §§ 1, 6 og 9.

Rovviltnemnda anmoder Miljødirektoratet om å fatte et vedtak om kvote for betinget skadefelling av brunbjørn i Hedmark i 2017. Nemnda anbefaler en kvote på seks brunbjørner. Rovviltnemnda viser til at det i en del prioriterte beiteområder i Hedmark årlig er omfattende skader forårsaket av brunbjørn. Rovviltnemnda anmoder Miljødirektoratet om å åpne for lisensfelling av brunbjørn i Hedmark på eventuell gjenværende skadefellingskvote til høsten. Nemnda anser at det maksimalt kan felles seks brunbjørner totalt ved skadefelling og lisensfelling i Hedmark.

Rovviltnemnda viser til forvaltningsplan for rovvilt i Hedmark, og anbefaler at lisensfellingsområdet for bjørn avgrenses til grønn sone, samt blå sone vest for Glomma i Stor-Elvdal. I dette området inngår følgende kommuner i sin helhet: Folldal, Alvdal, Tynset, Tolga, Os, Ringsaker, Hamar, Løten, Stange og Nord-Odal kommuner. I tillegg inngår de deler av kommunene Åsnes, Våler, Elverum, Åmot, Rendalen og Stor-Elvdal som ligger vest for Glomma, samt den delen av Engerdal kommune som ligger nord og øst for følgende grense: Fra riksgrensen og vestover langs rv 218 til Femundsenden, videre langs Femunden til Gløta og etter denne til Isteren. Videre nordover langs sjøens vestsida til Isterens nordende i Bjørnfjordvika, derfra over til Jonasodden. Videre nordover langs vestsida av Femunden til grensen til Os kommune."

Rovviltnemnden i region 6 - Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal (Møte 27. juni 2017).

"Rovviltnemnda for region seks foreslår følgende kvote for lisensfelling av bjørn i 2017 for region 6 Midt-Norge:

- *Område uten mål om yngling av bjørn: 3 (tre) bjørner*
- *Område med mål om yngling: 0 (null) bjørner*
- *Binne med unge(r) samt hennes unger (uansett alder) er unntatt fra fellingstillatelsen.*

Rovviltnemnda viser til at effektiviteten av lisensfelling av bjørn har vært lav og at vandringskapasiteten til bjørn, og da særlig hannbjørn er stor. Ut fra dette vil nemnda be om at tiltak for å bedre effektiviteten blir intensivert. "

Rovviltnemnden i region 7 - Nordland (møte 31. mai 2017)

"Rovviltnemnda legger til grunn at bestandsmålet for bjørn ikke er oppfylt i region 7 eller for landet som helhet, og at myndigheten til å vedta kvote for lisensfelling av bjørn i Nordland høsten 2017 derfor ligger hos Miljødirektoratet.

Rovviltnemnda i Nordland viser til vedtatt forvaltningsplan og anbefaler direktoratet å åpne for lisensfelling i samsvar med forvaltningsprinsippene for bjørn, pkt 2.5.3 og 2.5.4. Det vil si i hele fylket unntatt de vedtatte forvaltningsområdene for bjørn. "

Rovviltnemnden i region 8 - Troms og Finnmark (møte 1. juni 2017)

" Finnmark: Det anbefales ikke å åpne for jakt i A-områdene i Finnmark. Det anbefales en kvote på fem - 5 - bjørn i B-området i Finnmark, hvorav inntil to binner. Kvoten fordeles til 1 bjørn i Bområdet øst for Munkefjorden i Sør-Varanger kommune og inntil 4 bjørner til B-området i Finnmark for øvrig. Det anbefales at lisensfelling stoppes i Finnmark dersom det blir felt to binner, uavhengig av hvor i B-området felling skjer

Troms: Det anbefales ikke å åpne for jakt i A-området i Troms. Det anbefales en kvote på én - 1 - bjørn i B-området i Troms. Bjørnebinner med unger som opptre sammen bør unntas fra tillatelsen."

Region 5 har vurdert at inntil 6 bjørner kan felles totalt på skadefelling og lisensfelling, og etter fratrekk av bjørner felt på skadefelling i regionen medfører det en anbefalt lisensfelling kvote på 5 bjørner i regionen. Region 7 har anbefalt at det åpnes for lisensfelling i fylket utenfor bjørneforvaltningsområdene uten å ha anbefalt en kvote. Totalt har rovviltnemndene i region 5, 6, 7 og 8 anbefalt en kvote på 14 brunbjørner fordelt på ulike områder innenfor fylkene.

Miljødirektoratets vurdering

Lisensfelling, og for gaupe kvotejakt, er det primære virkemidlet for å regulere bestanden av fredet rovvilt i Norge. Dette inkluderer både regulering av bestandsstørrelse og av bestandsutbredelse, på bakgrunn av hva bestandsstørrelsen og/eller utbredelsen medfører av skadepotensiale ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. Skademotivert lisensfelling etter naturmangfoldloven § 18 b er forskjellig fra skadefelling, hvor den primære hensikten er å håndtere akutte skadesituasjoner eller situasjoner hvor skadepotensialet er overhengende.

Utviklingen i brunbjørnbestanden i Norge har de siste årene gått i feil retning i henhold til fastsatt nasjonalt bestandsmål, og bestanden er i dag betydelig under målet. Ingen av regionene som har nasjonale mål om ynglinger av brunbjørn har nådd dette i dag. Antall påviste brunbjørnindivider har vist en nedadgående trend siden 2009 og er i år det laveste i landet siden 2009, selv om beregnet antall ynglinger har holdt seg relativt stabilt i samme periode (se tabell 1). At antall ynglinger holder seg stabilt beror på at nedgangen i antall påviste bjørneindivider i hovedsak forklares i en nedgang i antall påviste hannbjørnindivider. Dette er også et følge av at forvaltningen av brunbjørn i Norge generelt er innrettet mot bevaring av hunnbjørner. Fortetting av hunnbjørner og økt

gjennomsnittsalder på disse er viktig for måloppnåelsen framover. Et økende uttak av større og eldre hannbjørner i områder tilgrensende hunnbjørnområder kan ha en negativ påvirkning på ungeoverlevelsen som følge av en økt forekomst av infanticid, noe som på sikt kan påvirke bestandsmåloppnåelsen. Trenden i den norske delen av bestanden må ses i sammenheng med utviklingen på svensk side av fellesbestanden, som også viser en generell nedgang. Uttak på skadefelling i grensenære områder på våren vil her ha en særlig betydning for den norske delen av bestanden. Utviklingen i grenseområder i Finland og Russland er i mindre grad kjent eller sammenlignbar.

Antall påviste skader forårsaket av bjørn har hatt en generell nedgang siden 2009. De tre siste beitesesongene har hatt de laveste tapstallene i samme periode. Så langt i 2017 er antall påviste bjørneskader lavere enn i fjor, og omtrent likt 2015 (se figur 3) ved tilsvarende tidspunkt i beitesesongen (pr. 13. august). Skadene er avgrensede til et fåtall områder hovedsakelig utenfor bjørneforvaltningsområder, og ser ut til å skyldes et fåtall bjørneindivider (se figur 5).

Figur 5. Skader forårsaket av bjørn pr. 13. august 2017 og skadefellinger på bakgrunn av påviste skader i 2017 (4 bjørner felt i perioden 20. mai til og med 14. august 2017).

Skadefellingsvedtak har resultert i fire felte bjørner i noen av disse områdene, hvorav tre er belastet kvoten for betinget skadefelling (se figur 5). Per dags dato foreligger tre gjeldende skadefellingstillatelser, to i Nord-Trøndelag og én i Hedmark.

Det er et fåtall skader dokumentert i begynnelsen av august også i Sør-Trøndelag og i Troms, men ingen nye skader har blitt påvist etter henholdsvis 4. og 6. august 2017. Skadene i Troms er svært nær bjørneforvaltningsområder og en eventuell felling vil sannsynligvis omfatte individ som har hovedsakelig del av sitt hjemmeområde innenfor bjørneforvaltningsområdet. Det er ikke påvist skader til bjørn i region 7 i år.

Ut fra en totalvurdering av alle ovennevnte forhold anser Miljødirektoratet at det ikke finnes noen begrunnelse for lisensfelling for å regulere bjørnebestandens størrelse. Snarere er det et økende behov for vurdering av tiltak som kan bidra til å bringe bjørnebestanden i Norge nærmere vedtatt bestandsmål. Lisensfelling kan derimot også brukes for å begrense bestandens utbredelse ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning. Forekomst av brunbjørn i beiteprioriterte områder kan medføre et vesentlig skadepotensiale, og lisensfelling utenfor bjørneforvaltningsområder kan være motivert ut fra dette skadepotensialet, selv om bestanden er under regionale og eller nasjonale bestandsmål. Lisensfellingkvoten i Norge fastsettes så sent som mulig under beitesesongen, før lisensfellingsperiodens start, for å ta hensyn til skadesituasjoner forårsaket av brunbjørn utenfor beiteprioriterte områder.

Det er et ønske om å utvikle jakt og fellingsformer som sikrer økt alminneliggjøring av rovviltartene og bred deltagelse av lokale jegere. Stortinget har, gjennom rovviltforliket i 2011, sagt at det skal gis økt adgang til lisensfelling av hannbjørner slik at forekomsten av hannbjørner i prioriterte beiteområder reduseres. Nåværende trender i bestands- og skadeutvikling gir mindre rom til en bred adgang til lisensfelling også utenfor forvaltningsområder for brunbjørn i Norge.

Miljødirektoratet vurderer at det er mulig å åpne for lisensfelling på bakgrunn av behov for regulering av bestandens utbredelse, motivert gjennom de skadesituasjoner som foreligger per dags dato, samt kjent aktivitet av brunbjørn i regionene. Direktoratet vurderer videre, på bakgrunn av brunbjørnens bestandsstatus, utviklingen i brunbjørnbestanden de siste årene samt kjent avgang av brunbjørn så langt i år, at kvoten må begrenses og fellingsområdene bør avgrenses til de områder innenfor regionene hvor det er pågående skadesituasjoner. Direktoratet har dermed etter en helhetsvurdering redusert kvoten for lisensfelling sammenlignet med den totale kvoten anbefalt av rovviltnemndene.

Ut fra dette finner vi grunnlag for å åpne for lisensfelling av 1 bjørn i region 5 og 1 bjørn i region 6. Det åpnes ikke for felling i region 7 og region 8. De fastsatte fellingsområdene, som i sin helhet er utenfor de prioriterte brunbjørnområdene, reduserer sannsynligheten for å felle binner ned til et minimum.

Et uttak av 2 brunbjørner vurderes ikke å være til skade for bestandens overlevelse. Det vises i den forbindelse til beskrivelse av brunbjørnens bestandssituasjon i Norge og Skandinavia. Ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, er andre løsninger vurdert, men ikke funnet tilfredsstillende innenfor de prioriterte beiteområdene. Direktoratet gjør oppmerksom på at all avgang av brunbjørn innenfor den enkelte region etter at vedtaket er fattet belastes aktuell

lisenskvote. Brunbjørn felt ved lisensfelling belastes ikke kvote for betinget skadefelling i regionen. Direktoratet har i brev av 1. juni 2017 gitt fylkesmennene i region 5 - 8 betinget fellingstillatelse på brunbjørn som kan iverksettes etter gitte vilkår.

Vedtak

Med hjemmel i Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold § 18, første ledd, bokstav b og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13, jf. §§ 1 og 3, fatter Miljødirektoratet vedtak om lisensfelling av brunbjørn innenfor region 5, 6, 7 og 8 i 2017.

Kvoten settes til totalt 2 brunbjørner, hvorav én (1) bjørn innenfor region 5, én (1) bjørn innenfor region 6, samt null (0) bjørner innenfor region 7 og region 8.

Nærmere avgrensninger av kvoter og områder;

1.1. Region 5 - Hedmark: 1 bjørn i følgende områder: Ringsaker, Hamar, Løten, Stange og Nord-Odal kommuner. I tillegg inngår de deler av kommunene Åsnes, Våler, Elverum og Åmot som ligger vest for Glomma, samt den delen av Stor-Elvdal kommune som ligger vest for Glomma og sør for Imsa.

1.2. Region 6 - Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal; 1 bjørn i Nord-Trøndelag fylke, utenfor vedtatt yngleområde for brunbjørn. Fellingsområdet omfatter dermed alle kommuner i Nord-Trøndelag med unntak for Røyrvik og Lierne kommuner samt de deler av Snåsa, Grong og Namsskogan kommuner som er øst for E6.

1.3. Region 7 - Nordland; 0 bjørner

1.4. Region 8 - Finnmark og Troms; 0 bjørner

2. Særlige vilkår:

A. Lisensfelling omfatter også områder vernet etter naturmangfoldloven der vernebestemmelsene åpner for dette eller der forvaltningsmyndigheten har gitt nødvendig dispensasjon.

B. Fellingsperioden er 21. august til og med 15. oktober.

C. Forsøk på felling kan bare skje i perioden fra 1 time før soloppgang til 2 timer før solnedgang.

D. Lisensfelling av brunbjørn krever grunneiers tillatelse.

E. Bruk av hund under lisensfelling er tillatt, med unntak av løs, på drevet halsende hund.

F. Binne med unge(r), samt hennes unger (uansett alder) er unntatt fra lisensfelling.

G. Lisensfelling på brunbjørn etter dette vedtak kan ikke drives som åtejakt. Et åte defineres som animalsk eller vegetabilsk materiale eller annet som er utplassert eller på annen måte tilordnet med hensikt å lokke til seg vilt.

H. Felling eller forsøk på felling skal umiddelbart meldes til Fylkesmannen og Statens naturoppsyn. Jeger skal fremvise felt dyr for Statens naturoppsyn for umiddelbar kontroll, merking og prøvetaking av biologisk materiale, og jeger skal kunne påvise fellingssted etter anmodning fra Statens naturoppsyn, politiet eller Fylkesmannen.

I. Miljødirektoratet kan til enhver tid stanse lisensfelling eller endre fastsatt kvote dersom nye bestandsopplysninger eller opplysninger om irregulær avgang tilsier det, eller vilkårene A-H over ikke overholdes.

Vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen 3 uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage skal fremsettes for Miljødirektoratet, jf. forvaltningsloven § 32.

Dette vedtaket sendes til orientering til berørte rovviltnemnder, myndigheter og departement, samt til Sametinget og NJFF.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Yngve Svarte
avdelingsdirektør

Knut Morten Vangen
seksjonsleder

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Vedlegg

1 Vedlegg lisensfelling av brunbjørn - Administrasjon og annen informasjon